

ZABUDNUTÝ POLITIK A HOSPODÁRSKY ODBORNÍK¹

Patrik DERFIŇÁK

V regióne Šariša sa v priebehu 19. a na začiatku 20. storočia objavilo viacero významných osobností, ktoré nielen z miestneho, ale i celouhorského či dokonca stredoeurópskeho hľadiska zohrávali v rôznych oblastiach dôležitú úlohu. Veľká časť z nich však kvôli prebiehajúcim politickým zmenám, svojmu pôvodu či jazyku, v ktorom sa prezentovala, v priebehu 20. storočia rýchlo upadla do zabudnutia. Jedným z tých, ktorých mená a aktivity sa po roku 1918 prestali úplne spomínať, bol aj Sándor Bujanovics. Narodil sa 2. novembra 1837 v Prešove, ako príslušník starobylej, no nie bohatej zemianskej rodiny. Jej členovia hospodárili na menších statkoch nielen v rámci Šariša, ale dlhodobo pôsobili tiež na rôznych úrovniach stolickej či štátnej správy.

Samotný Sándor Bujanovics sa po absolvovaní stredoškolského štúdia na gymnáziách v Tate a Prešove, v súlade s vtedajšou tradíciou a očakávaniami rodičov, rozhodol pre ďalšie štúdium práva. Navštevoval právnickú akadémiu v Košiciach, následne diplom advokáta, špecializujúceho sa na oblasť verejného i zmenkového práva získal na univerzite v Budapešti. V roku 1861 začal pracovať v rodnom Prešove, ako podnotár Šarišskej stolice. Vzhľadom na dobré vzdelanie, schopnosti, pôvod i množstvo vplyvných príbuzných všetci predpokladali, že ho čaká vynikajúca kariéra. Zmeny politickej situácie v Uhorsku začiatkom 60. rokov 19. storočia však viedli k tomu, že sa rozhodol opustiť úradnícke miesto. Oženil sa s Hermínou Gertrúdou Pechy (1844 – 1920) a začal hospodáriť na vidieckom statku. V Pečovskej Novej Vsi sa im v nasledujúcich rokoch narodili dve deti, Gyula Bujanovics (1862 – 1846), neskorší župan Šariša a poslanec, i Mária Bujanovicsová (1863 – 1941). Niekoľkoročné pôsobenie v úlohe vidieckeho statkára ekonomicky priamo závislého od výnosu z obhospodarovanej pôdy, mu umožnilo získať cenné skúsenosti. Tie v nasledujúcich desaťročiach v plnej miere využil v rôznych funkciách, do ktorých ho postupne zvolili či vymenovali.

Od roku 1865 sa opäť vrátil do verejného života. Ako 27-ročný, dobre vyzerajúci, vzdelaný, navyše presvedčivo a so skutočným zápalom vystupujúci mladý muž, sa po úspešných voľbách v prešovskom obvode stal poslancom uhorského snemu. Pri vstupe do politického života sa na približne desať rokov stal podporovateľom Deákovej strany. Aj v rámci tejto v tom čase najväčšej, nesporne tiež najsilnejšej, uhorskej politickej strany pritom rýchlo dokázali rozoznať a oceniť jeho znalosti i schopnosti. Od roku 1868 ho tak zvolili za tajomníka snemu, pričom túto funkciu zastával do roku 1872. Aktívne vystupovanie mu však postupne prinášalo aj ďalšie funkcie či čestné úlohy. V rokoch 1869 tak napríklad oficiálne pôsobil ako člen rôznych delegácií, ktoré za uhorský snem vystupovali na rôznych podujatiach, resp. predkladal

---

1 Príspevok vznikol v rámci projektu *APPV – 15 - 0036 Východné Slovensko v 19. a 20. storočí vo vzťahu centra a periferie*.

návrhy zákonov vo vojenskom výbore snemu. Väčšina týchto jeho aktivít sa však na parlamentnej pôde skončila, keď od roku 1875 prešiel k opozícii.

Pôsobenie Sándora Bujanovicsa medzi poslancami uhorského snemu sa prerušilo v rokoch 1881 – 1887. Na dve volebné obdobia sa tak mohol sústrediť na prácu v hospodárskej oblasti. Znáмым sa v tom čase stal predovšetkým ako mimoriadne úspešný riaditeľ správy rozsiahlych majetkov grófa Alajosa Károlyiho, ktorý počas 80. rokov 19. storočia zastával funkciu veľvyslanca v Londýne. Aj vďaka úspešnému pôsobeniu v tejto náročnej funkcii si získal povest' jedného z najlepších hospodárskych odborníkov v celom Uhorsku. Súčasne sa však aktívne podieľal na založení a činnosti viacerých celouhorských hospodárskych organizácií. V tomto smere je najznámejšie jeho pôsobenie vo vedení Országos Magyar Gazdasági Egyesület (Uhorského krajinského hospodárskeho spolku), najprv vo funkcii podpredsedu, následne až do roku 1918 vo funkcii predsedu. Toto jeho pôsobenie neskôr zaznamenali aj takto: „... *neboščik vudcom bul gazdoch calej krajini, hlava bul teho Krajinskeho Gazdovskeho Spolku, chtori prezentuje všickich gazdoch krajini, a chtori spolek skerz horľive účinkovaňe svojego prezeša na take prekovitaňe priňesol zaľežitostce našej agrarskej krajini, na jakim predtim ňikda ňebula.*“

Dôležité postavenie však mal aj v ďalších celouhorských organizáciách. Stal sa o. i. predsedom správnej rady Magyar Országos Központi Takarékpénztár (Uhorskej krajinskej centrálnej sporiteľne) v Budapešti, podpredsedom Magyar Gazdaszövetkezet (Uhorského gazdovského spolku), podpredsedom Magyar Mezőgazdasági Szesztermelő Országos Egyesület (Uhorského krajinského spolku poľnohospodárskych liehovarníkov).

Od roku 1887 sa opäť ako poslanec vrátil do uhorského snemu. Zaradil sa k členom Národnej strany, pričom najprv pracoval v hospodárskom výbore, neskôr ako jedna z opôr finančného výboru. Množstvo aktivít vyvíjal nielen v politickom či hospodárskom, ale tiež kultúrnom živote krajiny. Prednášal, písal články a nielen ako teoretik, ale predovšetkým ako odborník priamo z praxe sa pokúšal zlepšiť vzdelanosť u všetkých vrstiev obyvateľstva venujúceho sa poľnohospodárskej výrobe. Základným cieľom sa stalo zvýšenie najmä celkovej efektivity ich práce. Jeho úsilie si postupne všimli aj na viedenskom dvore, pričom okrem viacerých vyznamenaní sa ho panovník rozhodol v roku 1899 vymenovať za dvorného radcu. Následne sa za svoje zásluhy pri rozvoji hospodárskeho života krajiny a predovšetkým uhorského poľnohospodárstva, stal tiež doživotným členom hornej „panskej“ komory uhorského snemu. O viacerých potrebných reformách v poľnohospodárstve i spracovateľskom priemysle sa aj v spojení s jeho menom hovorilo už na začiatku 20. storočia. Niektoré z plánovaných aktivít, prezentovaných napríklad prostredníctvom ministra poľnohospodárstva baróna Imricha Ghillányiho, sa však už nepodarilo realizovať. Dôvodom sa okrem viacerých ničivých živelných pohrôm stalo predovšetkým rozpútanie prvej svetovej vojny. Ďalšie plánované reformy už po zániku habsburskej monarchie v jej nástupníckych štátoch nespĺňali pôvodné zámery. Sám Sádor Bujanovics sa však už konca prvej svetovej vojny nedočkal. Zomrel v Budapešti 16. februára 1918, vo veku 80 rokov. Jeden zo šarišských týždenníkov pri spomienke na jeho početné aktivity, úspechy a prácu v prospech zlepšenia postavenia roľníkov v Uhorsku i na rodnom Šariši už mohol iba konštatovať: „*Zos nášeho mileho šarišského lesa zaše jeden mocni dub spadnul.*“

Použitá literatúra:

- DERFIŇÁK, Patrik. Barón Imrich Ghillány, šarišský župan v rokoch 1904 – 1905. In *Annales historici Presovienses*, 14, 2014, č. 1, s. 72 – 105.
- Bujanovics Sándor. In *Eperjesi Lapok*, 43, 1918, č. 8, s. 1.
- Bujanovics Sándor. In *Naša Zastava*, 12, 1918, č. 8, s. 2, 10.
- Új országyűlési almanach 1887 – 1892. Szerk. Sturm Albert. Budapest 1888, s. 186 – 187.